

S
K
A
S

2/1996

Suomen keskiajan arkeologian seuran jäsentiedotteessa julkaistaan tietoa yhdistyksen toiminnasta, artikkeleita, kirja-arvosteluja sekä muita keskiajan ja uuden ajan arkeologiaan liittyviä asioita. Kirjoittajia pyydetään toimittamaan julkaistavaksi tarkoitettun aineiston seuran osoitteeseen viimeistään kolme viikkoa ennen seuraavan numeron julkaisupäivää, joka ilmoitetaan erikseen tiedotteen edellisessä numerossa. Tekstit toimitetaan disketillä, jollakin yleisellä tekstinkäsittelyohjelmalla kirjoitettuina. Piirroksia ja karttoja voidaan myös julkaista, mutta ei valokuvia.

Julkaisija : Suomen keskiajan arkeologian seura -
Sällskapet för medeltidsarkeologi i Finland ry
PL 286
20101 Turku

Toimittaja : Henrik Asplund
(921) 333 5252 (työ)
(921) 253 5594 (koti)
henrik.asplund@utu.fi (sähköposti)

Jäsenlehden nimi edelleen päättämättä

Henrik Asplund

Suomen keskiajan arkeologian seuran jäsentiedotteen muuttuminen uudella nimellä varustetuksi jäsenleheksi ei valitettavasti toteutunut edellisessä jäsentiedotteessa ilmoitetussa aikataulussa. Viivästymisen syynä on, että kysymys jäsenlehden nimestä on osoittautunut ongelmalliseksi. Johtokunnan kokouksessa on ollut esillä muutamia mahdollisia nimiehdotuksia, mutta lopullinen päätös asiassa tehdään vasta seuraavassa kokouksessa.

Määräaikaan mennessä seuran jäseniltä tuli kolme ehdotusta lehden nimeksi sekä Suomen keskiajan arkeologian seuran viralliseksi logoksi. Kaikki ehdotukset katsottiin kirjapalkinnon arvoisiksi ja nimiratkaisua pyritäänkin ensisijaisesti etsimään saapuneiden ehdotusten pohjalta. Johtokunta totesi kuitenkin, ettei vanha kirjainyhdistelmä SKAS vielä ole poissuljettu vaihtoehto lehden nimeksi. Seuran logoksi on vahvimmin ehdolla erään jäsenen ehdottama kuvio, mutta myös se kaipaa jatkotyöstämistä ennen kuin se voidaan hyväksyä ja ottaa käyttöön.

Toivottavasti viive johtaa siihen, että seura saa jäsenlehden ja logon, joihin voi olla tyytyväinen vielä vuosien päästä. Ainakin päätökset tehdään nyt harkiten eikä hetken mielihoiteesta. Jos jollakin jäsentiedotteen lukijalla vielä tulee mieleen ehdotuksia lehden nimeksi tai seuran logoksi, voi ehdotuksia tehdä jäsentiedotteen toimittajalle tai seuran muille toimihenkilöille, vaikka varsinainen kilpailu onkin jo käyty.

Suomen keskiajan arkeologian seuran jäsenlehden nimen tulisi joko selvästi liittyä seuran toimialaan - keski- ja uuden ajan arkeologiaan - tai olla niin abstrakti, että sen merkitys muodostuu vasta lehteen tutustuttaessa. Esimerkki jälkimmäisestä voisi olla tiedotteen kannessa nykyään oleva kirjainlyhenne. Seuran kaksikielisyyden takia olisi tietenkin toivottavaa, että lehden nimi olisi monikielinen, ehkä jopa kansainvälinen. Tärkeintä on kuitenkin, että nimi synnyttää oikean mielikuvan seurasta ja sen julkaisemasta lehdestä. Näissä kaikissa asioissa riittääkin pohtimista. Jäämme mielenkiinnolla odottamaan, mitä seuraavan jäsentiedotteen kannessa lukee.

Villem Raamin elämäntyö on päättynyt

Knut Drake

Liki 86 vuoden ikäisenä Villem Raam kuoli toukokuun 21. päivänä 1996 ja muutamaa päivää myöhemmin hänet haudattiin Tallinnan Metsäkalmistoon. Näin päättyi aikakausi Viron keskiajan tutkimuksen historiassa.

Villem oli taidehistorioitsija. Valmistuttuaan kansakoulunopettajaksi vuonna 1934 hän aloitti taidehistorian opiskelun Sten Karlingin oppilaana Tarton yliopistossa. Karlingin seminaarissa muodostui pian Viron keskiajan arkkitehtuuriin erikoistuva kirkikolmikko johon Villemin lisäksi kuuluivat Armin Tuulse ja Helmi Üprus. Opettajansa välityksellä he tutustuivat Johnny Roosvaliin ja Iikka Kronqvistiin sekä moniin muihin ruotsalaisiin ja suomalaisiin tutkijoihin.

Loistavasti alkaneesta tutkimusyhteistyöstä sota teki lopun. Tuulse pääsi pakoon Ruotsiin, Üprus eli vaikeuksissa Tallinnassa ja Villem joutui vuonna 1941 viideksitoista vuodeksi Siperiaan. Palattuaan Tallinnaan hän sai työpaikan rakennustutkijana Viron muinaismuistovirastossa ja suoritti jatkossa muuritutkimuksia ja kaivauksia yli kuudessakymmenessä rakennusmuistomerkissä. Tutkimusten pohjalta syntyi toistasataa tutkielmaa ja lisäksi Villem toimi ahkerasti taidearvostelijana.

Keskiajan tutkijana Villem oli puhdas roosvalilainen. Hän oli rakennustaitteen tyylipiirteiden armoitettu tuntija ja tulkitsija. Koskaan hän ei päässyt julkaisemaan suuria teoksia eikä toimimaan akateemisena opettajana, mutta Viron nykyiset johtavat rakennustutkijat ovat silti kaikki hänen oppilaitaan. Koulutuksensa he ovat saaneet Villemin johtamissa kenttätöissä, joista huomattavimmat olivat Piritan luostarin kaivaukset vuosina 1976-1980.

Villem oli loistava ihminen, älykäs, avarakatseinen ja huumorintajuinen. Ilman näitä ominaisuuksia hän tuskin olisi pärjännyt viisitoista vuotta metsätöyläisenä Siperiassa. Kotiin tultuaan hän ei käpertynyt itseensä eikä kantaanut kaunaa, vaan antautui täydellä voimallaan - josta hän omien sanojensa mukaan sai kiittää monivuotista kirveen heiluttamista - tutkijan tehtäviin. Monen suomalaisen muistoon hän on jäänyt opastamisen taidon lyömättömänä mestarina. Tallinnan keskiaikaa esittäessään hän todella sai kivet heämään eloon.

Villem Raamissa olen menettänyt parhaan ystäväni mutta hänen muistonsa elää.

*Suomen keskiajan arkeologian seura -
Sällskapet för medeltidsarkeologi i Finland ry.*

HÄMEEN KESKIAIKAA

Seminaari Hämeen linnassa perjantaina 22.11.1996

09.00	Ilmoittautuminen
10.00	Seminaarin avaus
10.15	Hans-Peter Schultz Hämeenlinnan Varikkoniemen kaivaukset 1986-1993.
10.45	Jussi-Pekka Taavitsainen Aihe avoin.
11.30	Ruokailu Suomen keskiajan arkeologian seuran syyskokous.
13.00	Knut Drake Var låg Birger Jarls Taffwesta borg?
13.30	Markus Hiekkänen Aihe avoin.
14.00	Päivi Luppi Hämeen linnan esinelöydöt ja Vanajavesi.
14.30	Kahvi
15.00	Eeva-Maria Viitanen Hämeenlinnan Varikkoniemen rakennukset
15.30	Päätöskeskustelu

Seminaari on avoin kaikille kiinnostuneille. Seminaarin hintaan 120 mk / 100 mk opiskelijoille sisältyy lounas ja kahvi sekä seminaariesitelmien lyhennelmät. Maksu suoritetaan seminaari-päivänä Hämeenlinnassa. Osanottajia pyydetään ilmoittautumaan 8.11. mennessä osoitteella Suomen keskiajan arkeologian seura, PL 286, 20101 Turku, tai puhelimitse 921-235 2555 (arkisin 9-12). Turusta järjestetään yhteiskuljetus linja-autoaseman laiturilta 16 kello 7.30. Yhteiskuljetukseen ilmoitaututaan kuten seminaariin.

Tutkimukset Kyrksundetissa jatkuvat

Torsten Edgren

Museoviraston vuonna 1992 aloittamat tutkimukset Hiittisten Kyrksundetin alueella Dragsfjärdin saaristossa jatkuvat heinäkuussa 1996. Ne keskittyvät alueeseen, jossa kesällä 1995 tutkittiin jäännös, joka paikalta löydettyjen erilaisista käsitöistä kertovien esineiden mukaan sai työnimekseen "verstas". Tällä paikalla ja lähistöllä on valettu pronssikoruja ja valmistettu muitakin esineitä. Kaivausalueelta on mm. pieniksi palasiksi leikattuja anglosaksisia rahoja, pronssiharkkoja, vuolukivestä tehty korunvalmistukseen tarkoitettu matriisi, pienten hiointen kappaleita, meripihkaa, lasihelmien palasia ja runsaasti kovassa tulesa olleita piinsiruja. Löytökirjo on monipuolinen ja osoittaa, että paikka ei yksinomaan palvellut satamana; sillä oli muitakin funktioita, joista ehkä mielenkiintoisimmaksi nousee kysymys Kyrksundetin ja sen pohjoispuolella sijaitsevien rautakauden asutuskeskusten välisestä suhteesta. Kauppapaikka, palvelukeskus, satamapaikka jne; vaihtoehtoisia tulkintamalleja riittää. On myös muistettava paikan sakraaliluonne; sijaitsihan salmen pohjoisrannalla Hiittisten ensimmäinen kappeli, jonka juuret lienevät syvällä keskiajassa. Eikä ole pois suljettu sekään mahdollisuus, että salmen tuntu-massa olisi sijainnut esihistorialliseen aikaan kuuluva kalmisto tai uhri-paikka.

Vaikka Kyrksundetin alue on monen hehtaarin kokoinen - tai ehkäpä juuri siksi - näyttää siltä, että tulevan kesän tutkimukset jäävät tällä erää viimeisiksi. Tämä sen johdosta, että tähänastiset kaivaukset ja löydöt muodostavat sopivalta tuntuvan otannan paikan selvittämisessä. Se luo ainakin yhden selitysmallin tälle monimuotoiselle muinaisjäännökselle. Kyrksundetin kaltaisen muinaisjäännöksen kohdalla on myös lähellä se vaara, että kenttätöyt muodostuvat niin pitkäaikaisiksi, että loppuarviointi jää tekemättä. Tästähan meillä on useita esimerkkejä. Ja voidaanhan tutkimuksia jatkaa joskus tulevaisuudessa, jos ja kun tarve niin vaatii.

Olen verrattain vastikään käsitellyt tähänastisia tutkimuksia muutamassa artikkelissa, joita Henrik Asplund on ansiokkaasti referoinut tämän lehden numerossa 1/1996. Vaikka ehkä joissakin asioissa olen esittänyt ajatukseni huomattavasti varauksellisemmin kuin mitä artikkelissa annetaan ymmärtää - tämä koskee esim. sanontaani (ei väittämääni) että paikalla on saatettu harjoittaa sarvi- ja luuesineiden työstämistä samalla tavalla kuin muilla samankaltaisilla paikoilla Itämeren piirissä - en puutu tähän asiaan sen enem-

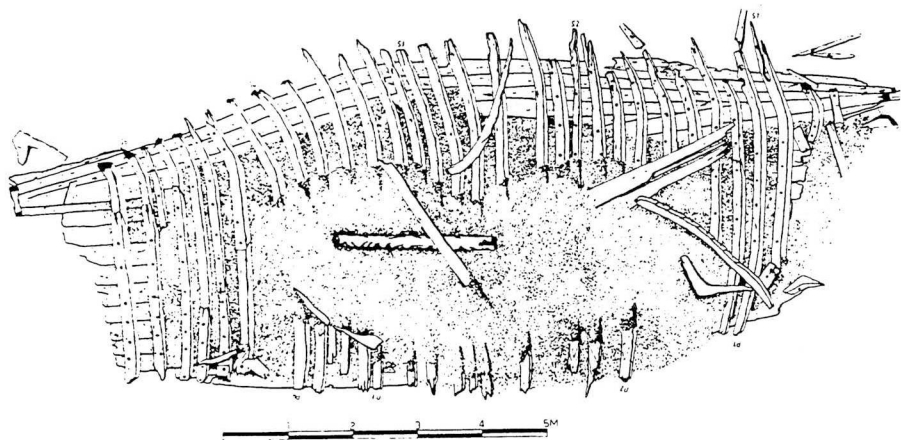
pää. Sen sijaan esittäisin tässä yhteydessä joitakin ajatuksia Kyrksundetista löydetystä keramiikasta ja samalla eräitä näkemyksiä Jungfrusundista ja sen merkityksestä. Kuten jäljempänä ilmenee muodostaa Jungfrusundin Krogarudden kiintoisan kohteen, jonka tutkimiseen tulee lähitulevaisuudessa osoittaa määrärahoja.

Kyrksundetin kaivauksissa on saatu talteen palasia yhdestä saviastiasta, joka edustaa ns. länsislaavilaista tai vendiläistä keramiikkaa tai kuten termi nykyään myös kuuluu - Itämeren keramiikkaa. Tasapohjainen astia on ollut jyrkästi profiloitu ja vulstikoristeinen. Vulsti on koristettu vinoviivoilla tai -viilloilla ja vulstin ja suun välillä astia on koristeltu vinoristin muotoon sijoitetuilla viivoilla. Itse astiamuodolle ei ole vastineita Suomessa. Savi on väriltään vaaleanruskea, sisältä paikoitellen mustahko. Pinta on karkeahko, lasitusta ei ole ja astia on luultavimmin tehty käsin. Palaset löytyivät suhteellisen läheltä toisiaan kaivausalueelta VIII, joka on suurin yhtenäinen Kyrksundetissa tutkittu kaivausala. Astian täytyy olla tuontikappale; Suomessa se ei ole valmistettu. Lähinnä tulee mieleen ns. Feldbergtyypin keramiikka.

Kuten aikaisemmin olen todennut (Budkavlen 1995, s. 53 ja 63) on Kyrksundetista pohjoiseen sijaitsevalta Jungfrusundin alueelta saatu talteen kolmekin "varhaista" saviastiaa, joista yksi suuresti muistuttaa äsken kuvattua. Astia löytyi vuonna 1987 suoritetuissa sukellustutkimuksissa Purunpään Krogaruddenin edustalla, Oxholmen -nimisen saaren ja Krogaruddenin niemen välisestä salmesta. Löytökohdasta jonkin matkaa etelään löydettiin männystä (?) rakennetun, limisaumaisen ja jonkinlaisella kannella varustetun aluksen hylky, jonka työnimenä on Oxholmen 2. Alus on vankkarakenteinen ja kaaritus tiheää. Laudoitus on ollut kiinnitetty rautaniitein tai -nauloin. Tiivisteinä on käytetty eläimenkarvalla jatkettua rivettä ja kaarien ja laudoituksen välissä on tuohta. Kölin pituudeksi on laskettu vajaat 14 ja leveydeksi 5 metriä. Löytösyvyys on 5 metriä. Löytäjien mukaan on mahdollista, että alus aikoinaan on palanut vesirajalle saakka. Hylyn vierestä löytyi mm. eläimen luita, liitupiipun katkelmia, puutappeja, puulautasen puolikas, reijällinen lyijylevy sekä nahkaa. Lisäksi hylystä on nostettu pääkalloploki, joka asiantuntijoiden mukaan edustaa ajanjaksolla 1300-1650 käytössä ollutta tyyppiä. Hylystä tehty piirros on julkaistu J. Grönhagenin ja H. Konttisen toimittamassa kirjassa "Tietoa syvyyksistä. Hylkytutkimuksen opas." Helsinki 1988, s. 147.

Kyseinen saviastia (Suomen merimuseo 01387:001) on 15.7 cm korkea, isoimman halkaisijan ollessa 22,8 cm. Se on pyöreäkylkinen ja tasapohjainen sekä käsin, ei vääntöpyörällä, tehty. Reuna on matala ja ulospäin ja samalla

alas käännetty muodostaen eräänlaisen suurenkaan. Loivan olaan kohdalla ruukku on koristettu aaltoviivoilla. Alaosa on karheampi kuin yläosa. Saviaines on tumma. Astian reunasta on säilynyt noin neljännes. Astian muoto, profiili ja koristelu ovat ominaisia slaavilaiselle keramiikalle ja se on, kuten Kyrksundetin kaivauksissa löydetyt palatkin, tuontia Itämeren eteläosista. Kaksi muuta alueelta löydettyä saviastiaa (Suomen merimuseo 0137:002, 003a) muistuttavat edellistä vain osittain. Pinta on niissä karkeahko ja harmahtava. Astiat ovat koristelemattomia ja reuna vähemmän profiloitu kuin äsken kuvattu. Astiat muistuttavat ehkä eniten viikinkiajan yleiskeramiikkaa; karhea pinta saattaa johtua siitä että astiat ovat olleet niin kauan suolaisessa merivedessä.

Koska edellä mainittu Krogaruddenin edustalta löydetty saviastia joskus on yhdistetty Oxholmenin hylkyyn olen teettänyt C14-ajoituksen laivahylyn laudoituksen tilkkeenä olleesta riveestä. Näytteen otti 27.7.1995 pyynnöstäni Lauri Ljungqvist ja ajoitus suoritettiin Geologisen tutkimuskeskuksen ajoituslaboratoriossa (Su-2638). Tulos oli melko yllätyksellinen mutta yksiselitteinen: 210 ± 40 BP. Kalibroitu ikä on cal AD 1650-1680, 1740-1750 tai 1760-1810. Laboratorion mukaan näyte on luultavimmin peräisin 1600-luvun puolivälin jälkeiseltä ajalta, mikä sopii hyvin yhteen Krogaruddenilla si-

jainneen krouvin perustamisajan (1642) kanssa. Tältä ajalta ovat myös paikalta tunnetut kalliokirjoitukset. Mainittakoon, että Kemiön saari annettiin vuonna 1614 läänitykseksi valtakunnankansleri Axel Oxenstiernalle; läänitykseen liitettiin vuonna 1627 Hiittisten saaristo, Kyrkosundsskär.

Vaikka hylyn radiohiiliajoitus osoitti Krogaruddenin edustalla uponneen aluksen olevan huomattavasti nuorempi kuin paikalta talteensaatu vendiläinen keramiikka, joka ajoittuu aivan rautakauden loppuun tai varhaiskeskiaikaan, keramiikkalöydöt osoittavat, että suojainen salmi tai lahti krouvin ja Oxholmenin välillä on palvellut luonnonsatamana jo varhain. Kun Henrik Asplund lisäksi kertoo museoviraston muinaisjäännösten hoitoyksikön suorittamissa raivaustöissä löydetyn saviastianpalan, jonka "mielellään liittäisi pikemminkin rautakauden lopun tai varhaisen keskiajan keramiikkateknologiaan kuin 1600-luvun astianvalmistukseen" tämä entisestään puhuu sen puolesta, että Jungfrusundin alueellakin on jo varhain ollut oma merkityksensä länsi-itäisessä meriliikenteessä. Miten tämä on tulkittavissa jää vastaisten tutkimusten varaan. Mikäli Jungfrusundin vanhin käyttöperiodi ajoittuu samaan aikaan kuin Kyrksundet ja Hiittisten kylän edustalla sijaitseva Högholmen (ks. *Historisk tidskrift för Finland* 1977:4) tämä merkitsee, että jälkimmäisten kohteiden asema lieenee arvioitava uudestaan. Jungfrusund liittyy nimittäin läheisesti saariston sisemmän, Korpoströmin kautta kulkevan väylän käyttöön. Sen sijaan Kyrksundet - kuten tanskalainen itineraario antaa ymmärtää - on sidoksissa ulompaan valtaväylään. Täten varhaiset idänmatkaajat olisivat käyttäneet useita reittejä. On myös mahdollista, että Jungfrusund muodostaa etapin matkattaessa Kyrksundetista pohjoiseen kohti Halikonlahden suhteellisen tiheästi asutettuja ja vauraita asutuskasuksia.

Kankaisten kivitalon kalkkikivilöydöt

Kari Uotila

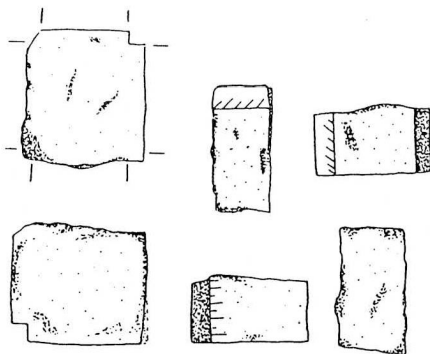
Maskun Kankaisten kilivilinnassa tehtiin talven 1995-96 aikana museoviras-ton valvonnassa arkeologisia kaivauksia ja rakennusarkeologisia tutkimuk-sia. Kaivaukset keskittyivät kellarikerroksen lounaisosassa olevaan suureen kellariin, josta on tarkoitus korjaustöiden yhteydessä tehdä kilitalon ruokai-lutila. Kellarin maakerrokset - joiden paksuus oli noin 0.3-0.5 metriä - olivat arkeologisesti pienoinen pettymys, sillä maakerrosten löytöaineisto oli yhtä pientä kivilavikeramiikan palaa lukuunottamatta vasta 1700-1900 -luvulta. Onkin erittäin todennäköistä, että kellarin vanhemmat kulttuurikerrokset on kaivettu pois jossakin vaiheessa 1700-luvun kuluessa.

Kuvan kellarin löytököhyhydestä muuttivat kuitenkin kellarista kaivetut kymmenkunta suurikokoista kalkkikiven palaa, jotka olivat kellarin 1700-luvun maakerroksissa selvästi irrallaan alkuperäisestä käyttötarkoitukses-taan. Osa kivilistä oli kalkkikivilisen ikkunan pielestä tai pohjasta, osa taas suurikokoisen ikkunan keskipilarista. Useissa kivilissä oli rautakaltereiden kiinnittämistä varten poratut reiät, joten kiviin on selvästi liittynyt jokin ik-kunakalterirakenne.

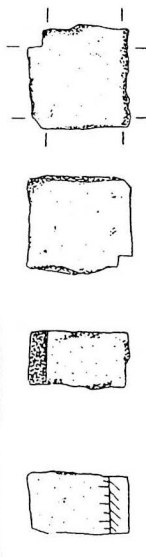
Rakennusarkeologisissa tutkimuksissa ei vielä ole löydetty mistään koh-dasta nykyistä linnaa vastaavia kalkkikivilipieliä, mutta 1700-luvulla raken-netun kilivilinnan pääportaikon askelkivilinä on sekundaarikäyttöisinä saman-laisia kiviä vähintään 30-40 kappaletta. Niinpä on erittäin todennäköistä, että Kankaisten kilivilinnaan on jossakin vanhemmassa vaiheessa kuulunut useita kalkkikivilisiä ikkunoita.

Suomalaisrakennusten kalkkikivilifragmenttien tutkimus on vasta käyn-nistymässä, ja niinpä on mahdollista, että Suomessa on useampiakin vastaa-via ikkunarakenteita, mutta ainakaan tutkimuskirjallisuuden perusteella ei vastaavia kiviä tunneta muualta Suomesta. Kalkkikivet näyttävät olevan vi-rolaista alkuperää ja niiden ajoituksesta voi tässä vaiheessa todeta vain sen, että Kankaisten osalta ne ovat selvästi sekundaarikäytössä 1700-luvun ra-kenteissa ja voisivat kilivilinnan historian perusteella ajoittua esimerkiksi 1500-luvulle.

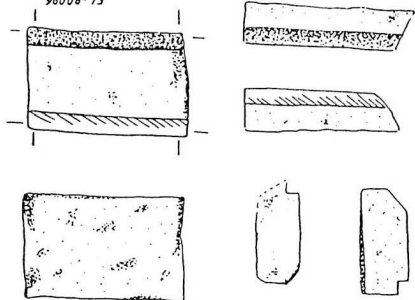
95065-9

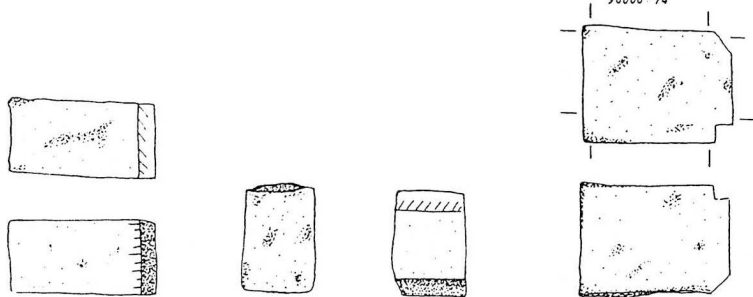
95065-10

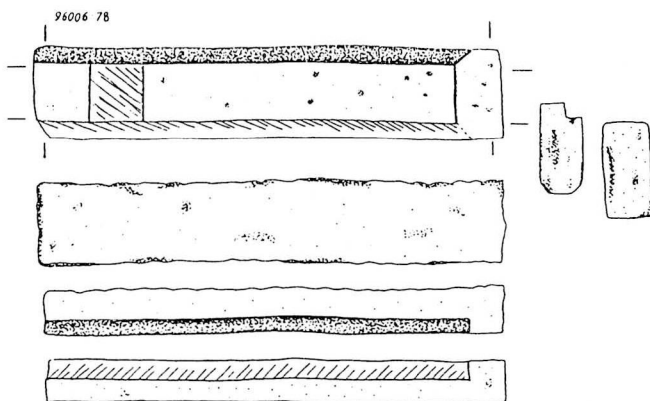
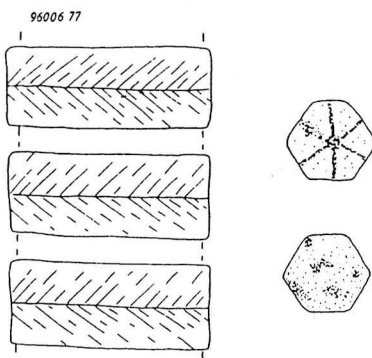
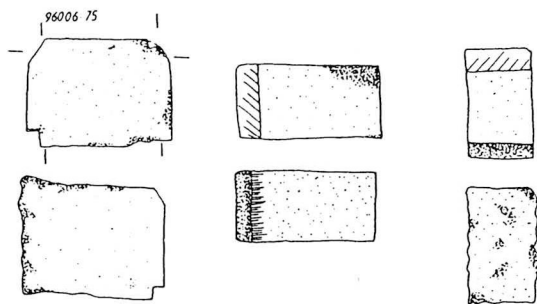

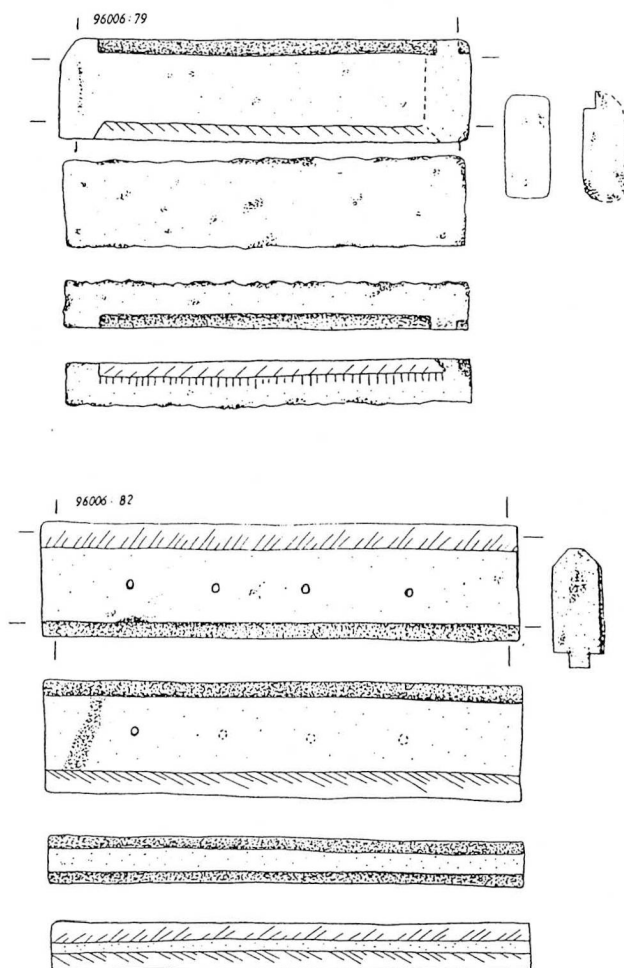
96006-73

96006-74

Alla dessa borgar

Knut Drake

Det finns olika sätt att skriva avhandlingar i antikvariska ämnen. Man kan ställa en fråga, samla in ett lämpligt material och därefter söka svaret på frågan eller också dokumenterar man först ett material och ställer därefter frågorna. Christian Lovén har valt den senare vägen för sin doktorsavhandling *Borgar och befästningar i det medeltida Sverige (Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens handlingar. Antikvariska serien 40. Stockholm 1996)*. När han inledde sitt projekt anade han väl knappast vad han vad han gett sig i kast med, för då hade han nog gett upp med det samma. Nu, åtskilliga år och 550 sidor senare, föreligger en komplett katalog över alla medeltida befästningsverk i Sverige och Finland, ett opus som under åtskilliga decennier framöver kommer att slitas i forskarnas händer.

Speciellt värdefullt för oss här i Finland är att Christian har en historiskt riktig syn på geografin. Hela det medeltida Finland är med, men inte de tidigare danska och norska landskapen i det nuvarande Sverige. Beklagligt är det däremot att han har utelämnat Gotland, som ändå lydde under den svenska kronan till 1360. På det här sättet faller ju ön mellan stolarna, då de gotländska borgarna knappast ryms med i en eventuell dansk katalog. Man får bara hoppas att någon Gotlandsforskare i framtiden kompletterar Christians arbete i detta avseende.

Christian har gjort ett seriöst arbete. Han har sparat upp ca 300 befästa anläggningar från tiden 1100-1523 på svenskt område. Alla kungaborgar, biskopsborgar, vitalianerborgar och privatborgar är med. Dessutom beaktar han städernas försvarsanläggningar, de befästa kyrkorna och alla tänkbara skansar, murar, vallar och torn som är kända eller kan anas inom undersökningsområdet.

Varje objekt ställs in i ett historiskt sammanhang och dess utformning presenteras på basen av kvarstående lämningar, grävningsberättelser och avbildningar. Helt försvunna anläggningar spåras med hjälp av skriftliga källor. Hela den svenska och det mesta av den finska litteraturen med anknytning till ämnet finns med. Över 200 anläggningar presenteras med av författaren ritade planer i en enhetlig skala 1:1000. I många fall går teckningarna tillbaka på skisser av Harry Alopaeus, som även i övrigt har bistått Christian på många sätt, inte minst som tolkare av finskspråkiga texter.

Presentationerna av borgarna i Finland är helt up to date och de passar

också bra in i det allmänna mönstret, även om Haga (Hakoinen) borg har fått en överraskande central ställning som en av rikets äldsta och märkligaste borgar. Detta hänger samman med att Christian följer J-P. Taavitsainen, som i sin avhandling gick i Juhani Rinnes fotspår och tolkade Haga som Birger Jarls *Tavestaborg*. Jag har berört saken i olika sammanhang och menar att Tavastehus nog måste ha existerat då Erikskrönikan skrevs på 1320-talet. Men på 1240-talet kan svenskarna förstås ha tagit en fornborg på Hagaberget i besittning.

Biskopsgården i Korois intar också enligt Christian en särställning i egenskap av att vara den första medeltida försvarsanläggningen i riket som försågs med vall och vallgrav. Författaren utgår då ifrån vallens traditionella dateringen till 1230-talet. Rinnes utgrävningar för snart hundra år sedan är ännu inte publicerade i sin helhet publicerade, så vi vet inte om det finns fog för en så tidig datering. Teoretiskt sett kan den t.ex. ha tillkommit under de oroliga tiderna i slutet av 1300-talet.

Ingen avhandling är fullkomlig, inte heller Christians. En svaghet är det stora formatet. Boken borde ha getts ut i två band, dels en enligt strikta linjer upprättad katalog att ta med på resor, dels en probleminriktad resonerande del att läsa hemma. Nu består avhandlingen av en massa borgmonografier med sammanfattningar och kringblickar insprängda i de olika avsnitten. Många tolkningar baserar sig på ett bräckligt underlag eller utgör rena gissningar. Men detta kan inte räknas författaren till last, eftersom det till buds stående forskningsmaterialet är så ojämnt. De enskilda undersökningarna har i många fall utförts av entusiastiska lokalpatrioter utan sinne för vetenskaplig akribi. Christian redovisar genomgående för dessa fallluckor.

Boken över alla dessa borgar borde naturligtvis ha skrivits redan för länge sedan, men ingen har tidigare varit tokig nog att ge sig i kast med en så övermänsklig uppgift. Christian måste därför gratuleras på det hjärtligaste till sin bragd. Nu finns det äntligen en fast bas för utövande av borgforskning i Sverige och Finland.

Kirjallisuutta

Tarton keskiaikaa

Viron arkeologinen toiminta on taloudellisista vaikeuksista huolimatta elpymässä. Uusin osoitus tästä on Tarton yliopiston arkeologian laitoksen julkaisusarjan elpyminen yli viidenkymmenen vuoden tauon jälkeen. Ajan merkinä voidaan pitää, että sarjan nyt ilmestynyt kahdeksas nide (*Heiki Valk (ed), Tartu arheologiast ja vanemast ehitusloost. Tartu ülikooli arheoloogia kabineti toimetised 8. 1995*) on omistettu keskiajan tutkimukselle.

Kirja sisältää joukon hyviä tutkielmia, joissa esitellään Tarton kaupunkiarkeologian ja rakennushistorian tutkimuksen uusimpia saavutuksia. Jokaisen artikkelin yhteydessä on laaja saksankielinen yhteenveto. Romeo Metsallikin katsaus arkeologiseen toimintaan Tartossa vuosina 1890-1992 on varsin tärkeä. Nyt on olemassa lähde, josta voi ammentaa tietoja tämän merkittävän kaupungin keskiajan arkeologiasta. Kirja on saatavissa Suomen keskiajan arkeologian seuran välityksellä a 40 mk/kpl.

K.D.

Viipurin keskiaikaa

V.A. Tjulenev on Venäjän tiedeakatemian pietarilainen arkeologi, joka 1980-luvun alusta lähtien on vastannut Viipurin kaupunkiarkeologiasta. Hyvin kiitettävästi hän on jatkuvasti julkaissut tietoja kaisvaustensa tuloksista myös suomen kielellä. Hän oli mukana jo kun Viipurin kaupungin historian uusittu versio julkaistiin 1982 ja vuonna 1987 ilmestyi hänen artikkelinsa Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran toimitteita 8 -nimisessä teoksessa.

Suurin odotuksin avasin hänen vuonna 1995 ilmestyneen tutkielmansa vanhasta Viipurista, jonka on julkaissut Venäjän tiedeakatemian arkeologian laitos (*Isutshenie starovo Vyborga. Rossijskaja Akademija Nauk. Sankt-Peterburg 1995*). Pettymys oli suuri. Tekstissä ei ole juuri mitään uutta, vaan Tjulenev toistaa sen mitä hän jo niin moneen kertaan ennen on sanonut. Viipurin linnan rakennusvaiheista esitetään muutama uusi rekonstruktiokuva, mutta mitään mittauksiin perustuvia todisteita ei esitetä. Vanhat tutut esinelöydöt, hyvin kauniisti piirrettyinä, esitetään jälleen kerran. Kirjallisuusluettelo on täynnä kammottavia painovirheitä.

K.D.

Maaseutu keskiajan Tanskassa

Jens Vellew on Tanskan keskiajan tutkimuksen tulisieluja. Hän on jo pitkään toiminut *hikuin* -nimisen julkaisusarjan kustantajana ja toimittajana. Hänen uusin saavutus on nide, jonka aiheena on keskiajan maaseutuasutus (*Nils Engberg et al (ed), hikuin 21. Landbebyggelse i middelalderen. Huse og gårde. 1994*). Näin maaseutuarkeologia vihdoinkin pääsee oikeuksiinsa *hikuinissa*. Tähän saakka sarjassa on pääasiassa ilmestynyt kirkkojen ja kaupunkien arkeologiaan liittyviä kirjoituksia, vaikka maatalous toimi keskiajan kulttuurin peruspylväänä.

Axel Steensberg toimi 1940- ja 1950-luvuilla keskiaikaisen maaseutuarkeologian edelläkävijänä, mutta niin kuin tässä kirjassa todetaan, on alan tutkimus vasta tällä vuosikymmenellä saanut tuulta purjeisiinsa. Artikkeleissa ker-rotaan suurista käynnissä olevista tutkimusprojektista ja esitetään tietoja, jotka antavat entistä paljon selvimmän kuvan tanskalaisen maalaistalon kehityskulusta viikinkiajasta renessanssiin.

K.D.

Seuraava jäsentiedote

ilmestyy 29.10.1996.
Siihen tarkoitettu aineisto
tulee toimittaa
seuran osoitteeseen
viimeistään kolme viikkoa
ennen julkaisupäivää!

Lyhyesti

Castella II edelleen myöhässä

Castella maris Baltici II -julkaisun ilmestymisajankohta on jälleen siirtynyt. Nyt teoksen odotetaan ilmestyvän alkusyksyllä. Suomen keskiajan arkeologian seura on osallistunut teoksen painatuskustannuksiin 20.000 SEK edestä. Yhdistys saa näin jäsenistölleen myytäväksi osan painoksesta.

Säätila Turussa kautta aikojen

Turussa toimivan Aboa Vetus museon ensimmäinen vaihtuva näyttely pohtii 27.6. alkaen, millaisia mahdollisuuksia meillä on puun vuosilustojen perusteella rekonstruoida muinaisia säätiloja. Historian tapahtumia pyritään elävöittämään liittämällä niihin tietoja mahdollisista säätiloista.

Näyttely on Aboa Vetuksen ensimmäinen vaihtuva näyttely, ja sellaisena kokeilu hakea omaa näyttelyllistä linjaa sekä esillepanossa että sisällössä.

Suomen keskiajan arkeologian seura - Sällskapet för medeltidsarkeologi i Finland ry:n tarkoituksena on edistää keskiajan ja uuden ajan arkeologian tutkimusta ja korkeakouluopetusta. Yhdistys järjestää seminaareja ja esitelmätilaisuuksia sekä harjoittaa julkaisutoimintaa.

Puheenjohtaja : Knut Drake
(921) 262 0195

Sihteeri : Minna Sartes
(921) 250 0552
minna.sartes@pp.kolumbus.fi

Rahastonhoitaja : Leila Airikka-Drake
(921) 235 2555
